

УЧАСТЬ ГРОМАДСЬКОСТІ У ПРОГРАМАХ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ В США

У статті узагальнюється сучасна теорія й практика США щодо реалізації спеціальних програм запобігання злочинності, в яких громадськість виступає основним суб'єктом.

Ключові слова: запобігання злочинності, протидія злочинності, громадськість, програми запобігання злочинності.

США завжди привертали до себе увагу з боку світової спільноти як країна із найпотужнішою економікою, наймогутнішою армією, високим ступенем впровадження інноваційних технологій та ін. Разом із тим США має один з найвищих рівнів злочинності та судимості, через що до рейтингу найбільш криміногенних міст світу потрапили Новий Орлеан та Детройт, в яких на 100 тис. населення припадає 67 і 46 вбивств відповідно [9]. Незважаючи на те, що населення цієї держави складає близько 5 % усього населення світу, кількість засуджених до позбавлення волі дорівнює чверті цього показника у світовому масштабі, не враховуючи 5 млн американців, які умовно-достроково звільнені від відбування покарання [8].

Такий стан справ у сфері реалізації кримінологічної політики вимагає від політикуму США вироблення адекватних, рішучих, а іноді й жорстких дій щодо приборкання злочинності та утримання її на відносно безпечному для суспільства рівні. Саме завдяки такій репресивній державній політиці систему запобігання злочинності в США називають поліцейською. Один із радикальних кроків у цьому напрямку був здійснений ще 1994 р. і пов'язаний він із прийняттям закону про правопорядок та контроль над насильницькою злочинністю (The Violent Crime Control and Law Enforcement Act). Він передбачав виділення близько 30 млрд дол. США на: будівництво нових тюрем;

збільшення витрат на ресоціалізацію засуджених; розширення штату поліцейських на 100 тис. осіб; криміналізацію 60 федеральних злочинів; посилення каральної практики [4, с. 26].

Наслідки такої політики разом із розширенням заходів загальносоціального запобігання призвели до істотного скорочення злочинності, показники окремих проявів якої схожі з аналогічними даними 40-річної давнини. Наприклад, упродовж останніх 10 років злочинність у США зменшилась на третину, в тому числі вбивства – на 36,7 %, зґвалтування – на 18,2, грабежі – на 40,2, крадіжки – на 55 % [3]. За офіційною інформацією ФБР про індексну злочинність (UCR – Uniform Crime Reports), у 2002 – 2011 рр. відбулось скорочення насильницьких злочинів на 15,5 %. Упродовж цього ж періоду майже на 20 % зменшились відносні показники майнових злочинів [12].

Суттєві досягнення у сфері запобігання злочинності в США, крім зазначеного, можна пов'язати також із широким залученням громадськості до реалізації спеціальних програм протидії злочинності. Широке використання різних громадських об'єднань й агенцій в США як на державному, так і місцевому рівнях у сфері запобігання злочинності можна пояснити: значною економією бюджетних асигнувань; ефективністю цієї запобіжної стратегії; скороченням у суспільстві страху перед злочинністю; зменшенням латентної частини злочинності й віктимізації громадян; підвищенням довіри населення до органів кримінальної юстиції тощо. Це дає підстави для більш докладного розгляду вказаного запобіжного напрямку сучасної кримінологічної політики США.

Підвалини застосування програмного підходу до вирішення проблеми скорочення й контролю злочинності в цій країні були закладені ще кілька десятиліть тому. В цілому американські урядові програми запобігання злочинності включають у себе визначення напрямків соціологічних досліджень, розробку й удосконалення їх методики, підготовку відповідного персоналу, фінансування, організацію й власне реалізацію профілактичних заходів.

До спеціальних органів у сфері протидії злочинності в США, що здійснювали, а деякі навіть продовжують здійснювати свої функції переважно шляхом реалізації відповідних профілактичних програм, в яких громадськість є одним із основних суб'єктів, відносяться: Консультативна виправна рада (1950 р.); Комітет по боротьбі із злочинністю молоді та неповнолітніх при Президентові США (1961 р.); Міжвідомча рада щодо координації національних програм боротьби із злочинністю молоді (1968 р.); Національна консультативна рада із запобігання зловживання алкоголю (1970 р.); Національна комісія щодо цілей та стандартів функціонування системи кримінальної юстиції та розробки довгострокових програм запобігання злочинності (1971 р.); Національний центр безпеки у школах (1980 р.) тощо [1, с. 78–81].

Аналіз різних профілактичних програм, які здійснюються в межах роботи таких організацій, засвідчує, що кількість цих проектів на даний час у США сягає за сотню; приймаються вони на різних рівнях (федеральному, конкретному штаті чи місцевому); реалізуються в межах первинного (загальносоціального), вторинного (профілактичного) чи третинного (профілактика рецидиву) рівнів запобігання злочинності; спрямовані на протидію, як правило, конкретному виду злочинності чи її фоновому явищу.

Наприклад, серед сучасних програм щодо протидії підлітковій і молодіжній злочинності, в яких громадськість бере активну участь, можна виділити: «National Guard Youth Foundation» (Молодіжний фонд «Національна гвардія»), м. Александрія, штат Вірджинія; «The Community School» (Школа громади), м. Кемден, штат Мен; «Alliance for Children and Families» (Альянс для дітей та сімей), м. Мілуокі, штат Вісконсін; «The Academy» (Академія), м. Піттсбург, штат Пенсильванія [15]; «Drug Abuse Resistance Education» (Зловживання наркотиками: опір утворенню) – реалізується у 75 % шкіл США й 43 країнах світу [10; 14] та ін.

Також при Міністерстві юстиції США функціонує агенція – Управління програм юстиції (The Office of Justice Programs – OJP), яка має безпосереднє відношення до діяльності громадських об'єднань щодо охорони правопорядку в

США. Це Управління займається вивченням, оцінкою й удосконаленням існуючої системи юстиції на федеральному й місцевому рівнях шляхом запровадження інновацій в роботі суб'єктів кримінальної юстиції даної держави. Недарма девізом ОЈР є: «Інновації. Партнерство. Безпечні околиці», що свідчить про його намагання сприяти забезпеченню правопорядку в країні через підвищення рівня взаємодії різних, в тому числі недержавних, суб'єктів профілактичної діяльності, а також запровадження нових форм запобігання злочинності. ОЈР не можна назвати окремим суб'єктом протидії злочинності в США, оскільки ця агенція виконує допоміжну функцію щодо збору кримінологічно значущої інформації, її обробки задля підвищення координації, а відтак – ефективності роботи правоохоронних та судових органів США [16].

Таким чином, до завдань ОЈР можна віднести: 1) укріплення на місцевому рівні партнерських відносин між державою та усіма сторонами, зацікавленими у справі протидії злочинності; 2) розробка на науково обґрунтованій основі «мудрих» підходів щодо запобігання злочинності з боку органів кримінальної та ювенальної юстиції.

Даним Управлінням, окрім іншого, здійснюється оцінка існуючих програм профілактики злочинності та її окремих проявів на підставі реальних показників. Зокрема, вивчаються чинні програми запобіжного спрямування на державному та місцевому рівнях в області кримінального правосуддя, правосуддя у справах неповнолітніх, скорочення віктимізації населення та захисту прав потерпілих від злочинів. Для цього розроблена прозора система градації таких програм залежно від критерію їх реальних показників ефективності та відгуків їх учасників: «ефективні», «багатообіцяючі» та «неефективні». Станом на квітень 2013 р. предметом спеціального дослідження з боку ОЈР стали 256 програм, серед яких 28 % визнано ефективними, 61 – перспективними (які потребують певних змін та удосконалення через досягнення не всіх поставлених перед ними цілей) та 11 % – неефективними. Звичайно, що вказана кількість програм запобігання злочинності не є вичерпною на даний час у США. Однак програми перших двох груп,

враховуючи їх практичну значущість та соціальну корисність, представляють для американських кримінологів й громадськості, а також нашого дослідження особливий інтерес. Це дає нам підстави проаналізувати деякі чинні програми запобігання злочинності, в яких основним суб'єктом є саме громадські об'єднання, окремі громадяни та ефективність яких доведено на практиці та під час спеціальних досліджень їх результативності з боку американських фахівців та експертів [13].

Серед 72 програм із високим показником їх ефективності можна виділити проект під назвою «Adolescent Transitions Program» (Підліткова програма переходів), що розрахований на підлітків 11–17 років із делінквентною поведінкою, які вживають алкоголь та наркотики. Запорукою успіху даної програми є те, що в її реалізації беруть участь не лише психологи, психіатри, але й широко долучаються батьки й члени родини «важких» підлітків, а також їх педагоги. Метою проекту є усунення недоліків спілкування неповнолітніх з їх батьками, вчителями та найближчим оточенням, зміна соціальних орієнтирів, ціннісних орієнтацій та хибного світогляду, що сформувався або формується у таких підлітків під впливом криміногенного маргінального мікросередовища. Засобами досягнення поставлених перед програмою цілей є сімейна терапія, багаторівневий психологічний курс, що складається з мотиваційного інтерв'ювання, колективних та індивідуальних занять й бесід, під час яких здійснюється корекція поведінки неповнолітніх, в тому числі за рахунок навчання їх батьків правилам виховання, основним підходам заохочення дітей. Ефективність цієї програми доведено при її неодноразовому дослідженні спеціалістами, тому вона реалізується в окремих містах й до нині [13].

«Big Brothers Big Sisters» (Великі браття, великі сестри) є дуже поширеною в сучасних США програмою так званого громадського наставництва. Штаб квартира цього проекту знаходиться в м. Філадельфія (штат Пенсільванія), налічує близько 400 агенцій по всій країні та обслуговує понад 250 тис. дітей віком від 6 до 18 років. Метою програми є залучення добровольців-волонтерів, тобто наставників для роботи з особами вказаної

вікової групи, які є вихідцями із неповних, неблагополучних сімей, вживають алкоголь та наркотики, члени родини яких відбувають покарання за вчинення злочинів. Це спрямовано на нейтралізацію у дітей почуття самотності, психологічної замкнутості, соціальної некорисності та формування необхідних навичок й форм законослухняної поведінки, достатнього рівня комунікативних здібностей. Формами роботи є спілкування, спільне проведення часу, в тому числі із членами родини, за місцем проживання учасників програми від 3 до 5 годин щотижня та від 2 до 4 разів щомісяця. Як правило, така робота триває біля року. Спілкування може виражатись, наприклад, у відвідуванні кінотеатрів, музеїв, спортивних заходів, здійсненні покупок у магазині, читанні книжок, формуванні нового хобі чи простій бесіді на важливі для підлітка теми. При цьому організаторами проекту пред'являються вимоги й до самих волонтерів, якими можуть бути особи віком 22–49 років, які пройшли спеціальних курс навчання. Підвалинами реалізації даної програми є положення відомої у західній кримінології теорії соціального управління [13].

Ще одним вдалим прикладом впливу на злочинність за участі громадських об'єднань є «Operation Peacemaker» (операція «Хранитель миру»), що була запроваджена у 1997 р. в м. Стоктон (штат Каліфорнія) та досвід якої використовується на даний час в інших містах США. Метою проекту є скорочення молодіжного бандитизму та випадків застосування вогнепальної зброї. Програма розрахована на осіб віком 10 – 18 років, які є членами організованих злочинних груп або які можуть найближчим часом бути до них залучені. Суб'єктами її реалізації, окрім поліцейських, є представники місцевої громади, зокрема молоді люди-волонтери, котрі здійснюють пропагандистську місію, виконують роз'яснювальну роботу у місцях скупчення підлітків (парки, сквери, житлові квартали). Добровольці проводять правовий лікбез із учасниками молодіжних банд, пояснюють останнім можливі правові наслідки, пов'язані з участю у діяльності злочинних організацій та вчиненням різних злочинів, наводять приклади правомірної поведінки, альтернативної злочинній. Ефективність цієї програми підтверджено на підставі спеціально проведеного

дослідження Е. Брагою, науковим співробітником Школи державного управління імені Кеннеді при Гарвардському університеті [13].

Звичайно, на цьому програмний підхід запобігання злочинності в США із використанням можливостей громадськості не вичерпується. Існують й інші вдалі приклади. Так, на даний час у США набула широкого поширення програмна реалізація наукових ідей сучасного американського криминолога Д. Кеннеді, який очолює Центр профілактики та контролю злочинності, а також викладає у Коледжі кримінального правосуддя імені Джона Джея (м. Нью-Йорк). Суть його запобіжної криминологічної теорії втілена у програмах «Operation Ceasefire» (Припинення вогню) і «Drug-market Intervention» (Втручання у ринки наркотиків). Вони базуються на переконанні членів та ватажків вуличних банд, які спеціалізуються на насильницькій та наркотичній злочинності, щодо припинення їх злочинної діяльності.

Суть програми зводиться до збору поліцією доказової бази фактів вчинення конкретними особами різних злочинів. Після демонстрації поліцією злочинцям сукупності доказів, які підтверджують їх вину, останнім пропонується взяти участь у профілактичних бесідах із представниками місцевої громади (сусідами, друзями, педагогами, батьками, соціальними працівниками й поліцейськими) в обмін на гарантію не арештовувати злочинців. Запровадження вказаних проектів показало високу ефективність, оскільки в тих містах, де вони проводились, рівень вбивств скорочувався на 60 %, а загальний рівень злочинності – майже наполовину. Вперше означені програми були реалізовані у 2003 р. в м. Хай-Пойнт (штат Північна Кароліна). Після обнадійливих результатів ця практика на даний час поширилась майже у 100 містах США та навіть інших державах (Великобританія, Австралія, Бразилія, Колумбія, Мексика, деякі країни Карибського басейну) [7].

Достатньо вдалою сучасною американською програмою профілактичного спрямування є «Hot Spots» (Гарячі точки), що реалізується з 2005 р. в м. Лоуелл (штат Массачусетс). Після різкого зростання злочинності в цій місцевості, особливо найбільш небезпечних її проявів, та широкого громадського

невдоволення діями влади штату департамент поліції вказаного міста був вимушений застосувати нестандартну стратегію протидії злочинності. Ця специфічність виявляється у паралельному застосуванні каральних та некаральних підходів запобіжної діяльності. Репресивний вектор роботи поліції полягає у: 1) вивченні місцевої топографії злочинності; 2) виокремленні так званих гарячих точок, де найчастіше вчиняються злочини; 3) збільшенні жорсткості реагування на рівень криміногенності у місті та кількості арештів та ін.

Некаральний підхід пов'язаний із застосуванням заходів ситуаційної стратегії профілактики, наприклад, монтажем або поліпшенням вуличного освітлення, розширенням мережі вуличного відеонагляду у найбільш криміногенних місцях тощо.

Однак основним змістом нової запобіжної стратегії в межах програми «Hot Spots» можна назвати заходи, що запроваджені відповідно до так званої теорії розбитих вікон (вона ж теорія екологічного дизайну). Йдеться про здійснення владою міста, департаментом поліції спільно із приватним сектором, зокрема представниками громадськості, соціальними службами і агенціями, з одного боку, підтримки (матеріальної, фізичної, психологічної) груп ризику (осіб, які мають судимість; наркоманів; вихідців із неблагополучних сімей тощо), а, з іншого, – виконання низки спільних заходів щодо благоустрою міста, ліквідації пустирів, прибирання територій. Це дало певні результати, що доводить скорочення злочинності через кілька років реалізації даного проекту [13].

Взагалі вказана кримінологічна запобіжна теорія «розбитих вікон» є дуже перспективною і достатньо часто використовується різними суб'єктами протидії злочинності в США. Вона була сформульована ще у 80-х рр. ХХ ст. вченими Д. Уілсоном та Д. Келлінгом. Ними вперше у березні 1982 р. в журналі «Атлант» було опубліковано наукову статтю під назвою «Розбиті вікна». Автори в ній розглядали питання зв'язку громадського безладу та злочинності, безпеки мешканців міста й поліції. Один із авторів цієї статті особисто був

присутнім при виконанні службових обов'язків пішим поліцейським патрулем. У підсумку після численних бесід із поліцейськими «на місцях», проведення опитування місцевого населення автори дійшли висновку, що громадяни зацікавлені у громадському порядку та власній безпеці [6, с. 28-29]. Вчені довели, що ознаки безладу та недотримання людьми прийнятних норм поведінки провокують у оточуючих аналогічну форму поведінки («графіті» та стінах, розбиті вікна будинків, сміття на тротуарах, покинуті домівки, наявність неушляхетнених пустирів тощо) [5].

Довести зв'язок безладу та злочину намагались не лише кримінологи, але й психологи. Ф. Зімбардо – психолог із Стенфорду – ще у 1969 р. експериментально намагався перевірити вказану теорію. Він наголошував на тому, що там, де є покинуті будинки із розбитими вікнами, де дорослі не роблять зауважень підліткам, які вчиняють хуліганські дії, люди починають розпивати спиртні напої у громадських місцях, до пішоходів пристають жебраки, і хоча в цей момент ще немає насильницьких нападів, більшість мешканців такої місцевості вважатимуть на такому фоні про збільшення злочинності. Це сприятиме підвищенню у людей страху перед злочинністю, їх соціальній відстороненості, що у свою чергу зумовлюватиме вторгнення у такий мікрорайон кримінальних елементів. Також Ф. Зімбардо зауважував, що така ситуація не є фатальною, однак з достатньою долею імовірності в такому районі вчинятимуться вуличні грабежі, продаватимуться наркотики та викрадатимуться автомобілі [6, с. 39].

Наприклад, вище вже зазначалась, що американське м. Детройт входить до десятки найбільш криміногенних міст у світі. І якщо проаналізувати рівень його благоустрою, структуру населення та якість соціальної захищеності мешканців міста, то згідно з теорією «розбитих вікон» відповідь щодо причин криміногенності в ньому стає очевидною. Так, Детройт, колись гордість та центр машинобудування США, перетворився на місто-примару, яке є найбільш неблагополучним в цій державі. Детройт – єдине із сучасних міст, що намагається продати свої руїни Голівуду як фон

для різних антиутопій й похмурих сцен найжахливіших злочинів. За кількістю розвалин з Детройтом важко конкурувати: в ньому близько 80 тис. напівзруйнованих та покинутих будинків. У центрі міста знаходяться пусті хмарочоси з вибитими вікнами, які не демонтують через відсутність у влади на це грошей. Крім цього, в Детройт-сіті проживає близько 900 тис. мешканців, з яких 82 % – афроамериканці [2].

Наявність в сучасних США таких міст, в яких громадський безлад і низький рівень благоустрою обумовлює певні види злочинів, а також ефективність теорії «розбитих вікон» (екологічного дизайну), підтверджена впровадженням її положень у багатьох штатах країни, природно звертає на себе увагу не лише з боку американських теоретиків, але й практиків. Зокрема, у 2010 р. в журналі «Police Chief» (Начальник поліції), що видається Міжнародною асоціацією начальників поліції (м. Александрія, штат Вірджинія), було опубліковано капітаном поліції Е. Буком та професором Університету Флориди Р. Шнайдером наукову статтю «Запобігання злочинності шляхом облаштування: 40 років потому», підготовка якої була профінансована з боку Національного інституту запобігання злочинності, Асоціації дизайну злочинності Флориди та Департаментом поліції м. Гейнсвілл. В ній автори, враховуючи основні положення теорії «розбитих вікон», а також багатолітній досвід запровадження основних її положень на практиці у багатьох містах США, проаналізували її значення для протидії злочинності в країні, наголосили на складнощях, з якими стикається муніципальна влада та громадськість через необхідність матеріальних ресурсів для цього. Однак головною ідеєю статті є стратегії (принципи), що виділені авторами відповідно до положень теорії «розбитих вікон» та організація й забезпечення яких окремими громадянами чи владою міста дозволить суттєво скоротити випадки майнових й корисливих злочинів:

- 1) наявність можливості вільного природного спостереження, якому не заважають зайві споруди, будинки, технічні конструкції на конкретній місцевості. Це сприятиме адекватній оцінці громадянами та поліцейським

обстановки, що існує на вулиці, парку чи магазині, а також заважатиме зникненню злочинців з місця вчинення злочину;

2) організація так званого територіального укріплення, тобто фізичного дизайну, шляхом, наприклад, висадження певним чином квітів біля будинку, укладення тротуарної плитки тощо для підкреслення індивідуальності (приватності) об'єкта нерухомості з метою посилення у його власників почуття підконтрольності території, а у злочинців – відчуття ризику та небезпеки у разі посягання на нього;

3) створення контролю доступу до майна шляхом чіткого окреслення меж території будинку, його пішохідних доріжок, напрямків до входу та виходу та ін. При цьому слід уникати ефекту «фортеці», тобто наявності великої кількості грубих заборів, масивних решіток на вікнах, які можуть свідчити про боязнь господарів перед злочинцями та, навпаки, спонукати останніх до злочинних посягань;

4) наступна стратегія теорії «розбитих вікон» спрямована на залучення молоді, громадськості щодо усунення так званих мертвих зон, пустирів, закинутих споруд. Для цього необхідно розташовувати на них об'єкти розваг, дитячі майданчики, що зробить їх більш людними та заважатиме вчиненню різних протиправних дій [11].

Ще один вдалий приклад реалізації теорії екологічного дизайну. У 80-х рр. минулого століття владу м. Ньюпорт-Ньюс (штат Вірджинія) привернув увагу високий рівень злочинності в одному з житлових комплексів під назвою «Нью-Брайарфільд». Після проведення муніципалітетом спеціальної перевірки, а вченими – кримінологічного дослідження, виявилось, що територія цього комплексу є не лише найкриміногеннішою (за останній рік 23 % мешканців комплексу стали жертвами крадіжки зі зломом), але й найнеоблаштованішою в цьому місті: пожежонебезпечність більшості приміщень; незадовільний стан водопроводу; тріщини у стінах будівель; розбиті вікна квартир тощо. Деякі покинуті господарями приміщення стали притонами для наркоманів та домівками для небезпечних злочинців. Згодом поліцейський відділок спільно з

представниками громадськості, асоціацією мешканців мікрорайону здійснили масштабне облаштування зазначеної території: відремонтували комунікації; прибрали вулиці; організували вивіз сміття. Пізніше було прийнято рішення взагалі знести старий комплекс та побудувати новий на 220 помешкань зі школою й торгово-розважальним центром. Як не дивно, але запровадження низки стратегій теорії «розбитих вікон» кардинальним чином вплинуло на рівень криміногенності у цьому районі: випадки крадіжок зі зломом скоротились на 35 % [6, с. 28-29].

Це ще раз підкреслює значимість, корисність й кримінологічну обґрунтованість вказаної теорії, особливо, коли в її реалізації беруть участь не лише офіційна влада й поліція, але й передусім приватний сектор, різноманітні громадські об'єднання, які в першу чергу зацікавлені в безпеці власного мікрорайону та належному рівні правопорядку.

Отже, аналіз вказаних різноманітних профілактичних програм, проектів й спеціальних операцій, що здійснювались та продовжують реалізовуватись у різних містах США, дозволяє дійти таких висновків: а) вони спрямовані на запобігання конкретним видам злочинів чи фоновим явищам злочинності (корислива, насильницька злочинність, алкоголізм, наркоманія та ін.); б) розраховані на певні вікові групи їх учасників (діти (6–12 років), підлітки (14–18 років), молоді люди (18–25 років), дорослі); в) запроваджуються за участі різних суб'єктів (поліція, добровольці, волонтери, психологи, педагоги, батьки, родичі, соціальні працівники тощо); г) базуються переважно на положеннях конкретної кримінологічної запобіжної теорії (соціального контролю, соціального управління, навчання, екологічного дизайну і т. ін.).

Список літератури:

1. *Воронин Ю. А.* Система боротьби с преступностью в США / Ю. А. Воронин. – Свердловск : Изд-во Урал. ун-та, 1990. – 100 с.
2. Детройт – город призрак? [Електрон. ресурс]. – Режим доступа : <http://kulhazker.blog.tut.by/archives/553>.
3. *Квашиш В.* Преступность в США: реальность позитивных изменений или «временное исключение»? / В. Квашиш // Угол. право. – 2005. – № 5. – С. 97–100.
4. *Квашиш В.* «Цена» преступности как криминологическая проблема / В. Квашиш // Угол. право. – 2008. – № 6. – С. 94–102.

5. Колодяжний М. Г. Світова практика участі громадськості у протидії злочинності / М. Г. Колодяжний // Вісн. акад. прав. наук України. – 2012. – № 3. – С. 265–273.
6. Майоров В. И. Организация деятельности по охране общественного порядка в США, странах Европы и России : учеб. пособие / В. И. Майоров. – Челябинск : Полиграф-Мастер, 2003. – 50 с.
7. Монсен Л. В городе Ньюпорт-Ньюс (штат Вирджиния) применяют новые методы в борьбе с преступностью / Л. Монсен [Электрон. ресурс]. – Режим доступа : <http://iipdigital.usembassy.gov/st/russian/article/2012/08/20120807134276.html#axzz24I64K5cI>
8. Преступность в США [Электрон. ресурс]. – Режим доступа : <http://xpressa.ru/translates/2932-presupnost-v-ssha.html>.
9. Топ 10 самых криминальных городов мира [Электрон. ресурс]. – Режим доступа : <http://dekatop.com/archives/3760>.
10. Шостко О. Ю. Програми запобігання наркоманії серед підлітків у США / О. Ю. Шостко // Проблемы совершенствования украинского законодательства и повышение эффективности правоприменительной деятельности : темат. сб. науч. тр. ; отв. ред. Н. И. Панов. – Х. : Нац. юрид. акад. Украины, 1997. – С. 157–161.
11. Book E. Crime Prevention through Environmental Design: CPTED 40 Years Later / E. Book R. Schneider // Police Chief. – 2010. – January.
12. Crime in the United States – 2011 [Электрон. ресурс]. – Режим доступа : <http://www.fbi.gov/about-us/cjis/ucr/crime-in-the-u.s/2011/crime-in-the-u.s.-2011/fbi-releases-2011-crime-statistics>.
13. Crime & Crime Prevention [Электрон. ресурс]. – Режим доступа : <http://www.crimesolutions.gov/TopicDetails.aspx?ID=1>.
14. Drug Abuse Resistance Education [Электрон. ресурс]. – Режим доступа : http://www.dare.com/home/about_dare.asp.
15. New Programs for Youth Offenders: a Search for Effective National Models / Center for National Policy. – Washington, 2001. – 36 p.
16. The Office of Justice Programs [Электрон. ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ojp.gov>.

Колодяжний М. Г. Участие общественности в программах предупреждения преступности в США.

В статье обобщается современная теория и практика США по реализации специальных программ предупреждения преступности, в которых общественность является основным субъектом.

Ключевые слова: предупреждение преступности, противодействие преступности, общественность, программы предупреждения преступности.

Kolodyazhny M. G. Public participation in crime prevention programs in the United States.

A scientific article summarizes the current theory and practice of the United States for the implementation of special programs for the prevention of crime, in which public is a basic subject.

Keywords: crime prevention, counteraction criminality, the public, crime prevention programs.